

Kétnyelvűség a tudományban

Út a jogi-közigazgatási terminológiastratégiához*

1. Bevezetés. Egy kétéves kutatás keretében (2022–2024) a jogi-közigazgatási szaknyelv állapotának, jellemzőinek felmérését tűztük ki célul. A teljes kutatásban két fő kérdésre kerestük a választ: 1. Szükség van-e Magyarországon jogi-közigazgatási szaknyelvújításra? 2. Szükséges-e, és amennyiben igen, milyen módon lehetséges egy jogi-közigazgatási terminológiastratégia kialakítása? A kutatás során a KRE ÁJK Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely keretében a jogi-közigazgatási szaknyelvújítás, valamint egy önálló terminológiastratégia kialakításának szükségességét, illetve lehetőségét vizsgálták nyelvészek, terminológusok és jogászok. Az interdiszciplináris kutatói csapat céljai között szerepelt az is, hogy kapcsolódjanak ahhoz a megkezdett munkához, amely a nemzeti terminológiastratégia kialakítására tett korábbi javaslatokkal (FÓRIS–BÖLCSKEI 2019) csatlakozott az UNESCO terminológiastratégiai irányelveihez (Infoterm 2005, magyarul Infoterm 2019). Ennek folytatásaként jelent meg a terminológiastratégiai témájú zöld könyv (PRÓSZÉKY főszerk. 2023), valamint azóta a tervezési munkák is megkezdődtek (a részleteket l. FÓRIS 2024a). Jelen projekt újabb lépést jelent a témában a) a jogi-közigazgatási szaknyelv helyzetének vizsgálatával; b) a terület kutatóinak, szakembereinek, érintett intézményeinek feltérképezésével és a vizsgálatokba történő bevonásával; c) a téma releváns bibliográfiájának összeállításával; továbbá d) az eredmények publikálásával (l. RIXER 2023).

A vizsgálatok elméleti keretét egyrészt a jogi-közigazgatási szaknyelvvvel, például a közérthetőséggel kapcsolatos vizsgálatok adják (l. 3.1. és 3.2. pont), másrészt a terminológiastratégia kialakítására vonatkozó irányelvek, amelyekben kulcsszerepet játszik a terminológia hozzáférhetőségének a biztosítása (l. 3.3. pont). Harmadrészt, olyan nyelvpolitikai vonatkozást is beemeltünk, mint a szakmai és tudományos nyelvhasználat egynyelvűsége, illetve kétnyelvűsége, mivel a magyar felsőoktatásban és tudományban zajló nemzetköziesítés nyomán mind a jogtudományi publikációkat, mind a jogi-közigazgatási képzést egyre nagyobb mértékben a magyar és angol kétnyelvű nyelvhasználat jellemzi. A felsőoktatásban ennek eszköze az angol közvetítőnyelvű oktatás (EMI), amelyet általában a párhuzamos nyelvhasználat és a transzlingválás jellemez (PAULSRUD–CUNNINGHAM 2024: 129). Kétnyelvűségen itt társadalmi kétnyelvűséget értünk, azon belül is a tudományos közlés során és a felsőoktatásban, a jogi-közigazgatási doménen használt közösségi nyelvváltozatot (a kétnyelvűség fogalmáról l. BARTHA 1996).

* A tanulmány elkészítését a Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely Szükség van-e Magyarországon jogi-igazgatási szaknyelvújításra? Jogi-igazgatási terminológiastratégia kialakítása című pályázata keretében a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara (KRE ÁJK) támogatta.

Ahhoz, hogy ebben a közösségben ne a felcserélő kétnyelvűség (vagyis magyar helyett angol nyelvhasználat), hanem a hozzáadó kétnyelvűség (vagyis a magyarral párhuzamos angol nyelvhasználat) valósulhasson meg (l. pl. PHILLIPSON 2003; KONTRA 2025), megfelelő szemléletre és kétnyelvű terminológiai munkára van szükség. A tudományos kétnyelvűség megvalósíthatóságában fontos szerepet játszik a diszciplináris terminológia összegyűjtése, nyilvántartása és közzététele, számos esetben a létrehozása is; ezt megerősíti például a svéd nyelvtörvény (Swedish Language Act 2009), amelyre – GUSTAFSSON és VALCKE (2021) vizsgálata alapján – a svéd egyetemek nyelvpolitikai dokumentumai is hivatkoznak. A terminológia nyilvános elérhetőségének biztosítása jellemzően terminológiai adatbázisokban történik.

Az UNESCO terminológiastratégiai irányelvei (Infoterm 2005) és az ISO terminológiastratégiára vonatkozó szabványa (ISO 29383:2020) alapján a terminológiastratégia négy fázisa (előkészítés; kialakítás; megvalósítás; a terminológiai infrastruktúra fenntartása) közül az első, az előkészítési fázis fontos feladata a meglévő jogszabályok nyelvi és terminológiai környezetének felmérése, valamint az érintettek (angolul: stakeholders) közötti rendszeres konzultáció (pl. workshopok és konferenciák az érintettek részvételével), ezért a célunk a projekt keretében az volt, hogy a jogi-közigazgatási szakterület szaknyelvi helyzetét felmérjük, és biztosítsuk a konzultációs lehetőséget és információcserét a téma kutatói számára. E tanulmány célja összegezni a projekt keretében végzett kutatások eredményeit, részben a nyelvhasználati jellemzőkre, részben a terminológiastratégiai feladatokra koncentrálni.

Az elemzés módszere feltáró kutatás, amely egyrészt a vonatkozó szakirodalmon, a releváns honlapok információin, másrészt terminológiai szervezetek közzétett iránymutatásain alapul.

2. Előzmények. 2010-ben zárult le LŐRINCZ LAJOS akadémikus vezetésével az a projekt, amely az Európai Unió valamennyi tagállamának közigazgatását térképezte fel, előzetesen rögzített szempontok alapján (SZAMEL et al. szerk. 2012). Ennek logikus folytatása volt a magyar közigazgatást komplex megközelítésben bemutató, angol nyelvű kötet elkészítése (PATYI–RIXER eds. 2014), amelynek a kiadását az is indokolta, hogy a magyar közigazgatás átalakítása 2011-ben indult el a Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program (Web1) támogatásával.

A közigazgatás hagyományosan egy konkrét államalakulathoz kötődik, és nyelvileg is az adott állam hivatalos nyelvéhez kötött. A magyar közigazgatás rendszerét, a legalapvetőbb fogalmakat a nem magyar anyanyelvű olvasók számára bemutatni komplex vállalkozásnak bizonyult, amely a jogrendszer általános jellegzetességeinek bemutatásán túl a kapcsolódó szakterületek, továbbá a magyar közigazgatás terminológiai és fogalmi rendszerének magyarázatát is megkívánta.

E munkákhoz kapcsolódva RIXER (2013) összegyűjtötte és értékelte a magyar közigazgatás idegen nyelvű szakirodalmának jellegzetességeit, egyben fontos következtetéseket vont le a megjelent közlemények alapján. A publikációk nyelvhasználatával kapcsolatosan megállapította, hogy már az 1980-as évektől

elkezdett visszaszorulni a magyar szerzők által orosz vagy német nyelven írt publikációk száma, helyettük az angol nyelvű közleményekre helyeződött a hangsúly; igaz, egyes (rész)területeken (pl. a közigazgatási eljárásjog egyes kérdései) megmaradt a német nyelvhasználat. Ez a tendencia, vagyis a magyar szerzők angol nyelven történő publikálása a rendszerváltástól kezdve még jobban megerősödött, a 2010-es években már a magyar nyelvű publikációkat is kezdték felváltani az angol nyelvű közlemények. Ezek a tendenciák a környező országok közigazgatási témájú publikációiban is kimutathatók, vagyis jóval nagyobb számú angol nyelvű publikáció jelent meg a témában, mint szerb, ukrán, szlovák, cseh, román nyelven. Az angol nyelv a közigazgatás-tudományban is átvette a korábbi latin, német, majd orosz közvetítő nyelv szerepét.

A publikációkban használt angol nyelvű terminológiáról RIXER megállapította, hogy „ezeknek a szóhasználatra azonos témakör esetében is rendkívüli változatosságot mutat. Olykor a legelemibb fogalmak (Magyarország Alaptörvénye; illetve irányítás, felügyelet, ellenőrzés) angol nyelvű fordításai esetében is szembeötlő az egységes terminológia hiánya, illetve a »rokon« jellegű, ám nem azonos tartalmú kifejezések (pl. rendészet/rendvédelem) »csereszabatos« volta” (RIXER 2013: 7). Ennek egyik okaként jelölte meg, hogy – bár kisebb szótárak megjelentek – hiányzik egy olyan angol–magyar, illetve magyar–angol jogi-közigazgatási szótár, amely a széles körben használt terminusokat tartalmazná és a hatályos jogot visszatükrözné.

Magyarországnak az Európai Unióhoz történt 2004-es csatlakozását követően is tovább nőtt az angol nyelvű tudományos publikációk száma, például a közbeszerzési jogban az európai uniós jogi szabályozás területén. Számos mű mutatta be a magyar közigazgatást angol nyelven, ezek többsége (ország)tanulmány terjedelmű, és legalább részben összehasonlító jellegű munka. Ezekben olyan témák domináltak, mint a regionalizmus, az önkormányzatiság, a nem központi államigazgatás, a területi egyenlőtlenség, a területi tervezés; a különféle közszolgáltatásokkal összefüggő kérdéseket bemutató művek, a magyar közigazgatás kontrollmechanizmusait feltáró, a közigazgatás személyi állományával foglalkozó írások. Az egyes eljárásjogi kérdéseket főként a német nyelvű tanulmányokban tárgyalták a szerzők. RIXER (2013: 12) kiemeli, hogy az újabb munkák közül egyre több foglalkozott az e-kormányzás (E-government) kérdéskörével és az elektronikus felületek szabályozásának problémáival. Az EU-hoz kapcsolódó témákon túl dominánsak voltak a publikációk például a vámigazgatás, a határrendészet, a menekültügyi igazgatás, valamint a környezetjog és a környezetvédelem-igazgatás területein.

RIXER (2013: 16) szerint nagy számban jelentek meg magyar és angol két nyelvű munkák, például „az adott szakigazgatási terület szabályait (hatósági fórumrendszerét, főbb anyagi jogi és eljárásjogi szabályait) bemutató kiadványok is, illetve olyan művek is, amelyek nem egy, hanem külön kötetben tartalmazzák a magyar és angol változatot. A kétnyelvű kiadványok között találunk olyan folyóiratokat is, amelyek az adott terület nemzetközi vérkeringésébe való bekapcsolódás céljából a magyar szöveg mellett angol fordításban is közlik a teljes írást”. A PhD-értekezések nyelvválasztásával kapcsolatosan azonban RIXER (2013: 20)

szerint „az elmúlt két évtizedben a közigazgatási jog területén nemigen találunk idegen nyelven (angolul, franciául vagy németül írott) műveket”.

RIXER (2013: 21–22) a kétnyelvű publikációkra vonatkozó következtetéseinek egy részében terminológiai szempontokra is felhívja a figyelmet. A többszerzős műveket is terminológiai sokszínűség, nem egységes fogalomhasználat jellemzi. Az angol nyelvű terminushasználatot meghatározzák azok a kiadványok, „amelyek a nagyobb nemzetközi szervezetek Magyarországot érintő jelentéseit tartalmazzák, valamint azon hazai szervezetek is, amelyek rendszerint éves jelentéseket tesznek közzé (ombudsman[ok], Állami Számvevőszék stb.) angolul, vagy egyébként a magyar közigazgatás szervezetrendszerét (hatósági fórumrendszerét), az adózás főbb szabályait mutatják be kereskedelem-, illetve befektetésösztönző céllal (HITA – korábban ITD Hungary – stb.)”. Következtetéseik között szerepel az is, hogy szükséges a hazai közigazgatási jogi dogmatika fejlesztése, mivel „a koherens, belső összefüggéseiben világos és átlátható közigazgatási (jogi) fogalomhasználat mintegy előfeltétele a nemzetközi tudomány vérkeringésébe való fokozottabb bekapcsolódásnak. Enélkül ugyanis az idegen nyelvű, döntően angol terminológia megismerése nemhogy szakmai előnyöket nem kínál, de egyenesen diszfunkciókhoz vezethet”.

3. A jogi-közigazgatási szaknyelv helyzete napjainkban. Ebben a részben támaszkodunk azokra az eredményekre, melyek egy része a Glossa Iuridica című folyóirat 2023/X/3 számában jelent meg, valamint az e témában közölt egyéb publikációkra, illetve a projekt keretében tartott konferenciákon elhangzottakra (összefoglalását l. RIXER 2023).

3.1. A magyar jogi-közigazgatási szaknyelv. A kutatás alapkérdései közé tartozott, hogy milyen jellemzői vannak ma a magyar jogi-közigazgatási szaknyelvnek, illetve szaknyelvhasználatnak. Melyek azok a jogterületek (ha egyáltalán vannak ilyenek), amelyek szókészlete leginkább igényelné az új magyar megfelelőket? A kutatás foglalkozott olyan – a szűkebb téma szempontjából megkerülhetetlen – kérdésekkel is, mint a határon túli magyar jogi szaknyelv(ek) széttrétegződésének folyamata, vagy éppen a jogi szakfordítás kortárs nehézségeinek bemutatása, kiemelten a terminológiai harmonizációs feladatok (ismertetését l. KURTÁN 2022).

A téma azért is fontos, mert a magyar nyelv és nyelvközösség helyzetének és jövőjének jelentős gazdasági és versenyképességi vonzata van (KISS 2009), a magyar jogi-közigazgatási szaknyelv egységességének és versenyképességének megőrzésében pedig fontos szerepe van a terminológiának. A jogi-közigazgatási szaknyelvhasználatot nem csupán a jogalkotástannal foglalkozó jogászoknak mint a tudomány képviselőinek álláspontja, valamint a jogalkalmazóknak a nézőpontja alapozhatja meg és befolyásolhatja, hanem legalább ilyen lényeges a laikus joghasználók szempontja, hiszen az egyértelműség, a közérthetőség – végső soron a használhatóság – gyakorlati kontextusa is megjelenik a kérdésről szóló diskurzusban. Valójában a jogi-közigazgatási szaknyelvbe való tudatos beavatkozás folyamatosan zajlik egy hullámszerű, szakaszos formában (jogalkotással, a negatív jogalkotásként is értelmezhető deregulációval, az utóbbtól független

nyelvi egyszerűsítéssel, és legújabban a mesterséges intelligencia felhasználásával; l. pl. DRINÓCZI 2010, 2015), de kérdés marad, hogy mit tehetünk a szaknyelvhasználat érthetőségének javítása és a terminológia nyilvános elérhetőségének biztosítása érdekében.

A jogi-igazgatási szaknyelv hatalmas terület, nehéz általánosságban leírni a jellemzőit, hiszen számos önmagában is nagy és jelentős részterületre (doménre/tárgykörre) oszlik (l. pl. SOLAN–TIERSMA 2021). A részterületek beazonosítása, az ezeken folyó munka leírása után válik csak lehetségessé annak eldöntése, hogy szükség lehet-e, és ha igen, milyen típusú lépésre vagy beavatkozásra, amivel kapcsolatban szükségesnek tartjuk érdemi és összetett szakmai-nyelvstratégiai kontextus kialakítását. SZABÓ (2023) felhívta a figyelmet egyrészt arra, hogy a jogi-közigazgatási szaknyelv különböző területeket szabályoz, és ezek a területek (pl. építészet, gyógyászat, bányászat, agrárium) tulajdonképpen a jogi szövegek „tartalomszolgáltatói”, vagyis e szakterületek terminológiája is megjelenik például a jogszabályokban; másrészt kiemelte, hogy jelenleg a nemzetköziesedést szolgáló törekvések az angol nyelv használatának kedveznek; harmadrészt, hogy a jogi-közigazgatási terminológia a jog és a közigazgatás metszetében található, és az igazgatás egyes specifikus doménjei (pl. PR [= Public Relations], QM [= Quality Management, minőségirányítás], IT [= Information Technology, információtechnológia], HR [Human Resources, emberi erőforrások] és általában a menedzsment) saját terminológiával rendelkeznek. TÓTH JUDIT (2023) abból indult ki, hogy a jogi szövegtípusok közérthetősége számos alapjog érvényesítésének a feltétele, a jogforrások közérthetősége pedig alkotmányos parancs, majd megállapította, hogy ennek ellenére nincs konszenzus vagy jogszabály arról, hogy a közérthetőséget hogyan lehet előírni, szabályozni vagy mérni. Kutatásában azt vizsgálta, hogy a hatályos jogszabályokban és a közjogi szervezetszabályozó normákban miként szerepel a közérthetőség követelménye. Összesen 270 közérthetőséget előíró rendelkezést talált, ami a tízezres nagyságrendű jogszabálysámhoz viszonyítva „marginális”. Kigyűjtötte a jogszabályokból azt is, hogy milyen szavakkal adják meg a közérthetőség tartalmi kritériumait (kb. harmincféleképpen, pl. *világos/an, pontos/an, egyértelmű/en, nem félrevezető/en, tisztességes/en, akadálymentesen, jól látható/an, a honlapon, könnyen olvasható/an*). Megállapította, hogy „A jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó normák átvizsgálása és elemzése alapján igazolható, hogy nem került bele a kodifikációs szakmai közeg kultúrájába, rendszeres gyakorlatába a közérthető szövegek előállítása. Bár 1987 óta törvényi kötelezettség és alkotmányossági elvárás, azaz négy évtizede közérthetően kellene megfogalmazni a magatartási szabályokat, kötelezettségeket, az mégsem nyert általánosan kifarrott és elfogadott tartalmat” (TÓTH J. 2023: 164).

A magyar állam területén a reformkorig a jogi oktatás, a tankönyvek és a tudomány nyelve a latin volt. „A magyar nyelv használatát – a latin mellett először fakultatív módon megengedve – az 1805. évi IV. tc. tette lehetővé, de csak az 1844. évi II. tc. tette általánossá. Ettől az évtől tanítottak magyar nyelven az egyetemek is” – írja TÓTH MIHÁLY (2023: 200). A 19. században jelentek meg az első magyar nyelvű jogi szójegyzékek, szótárak, tankönyvek, de ebből az időszakból mégis megmaradt néhány latin nyelvű jogi terminus a magyar jogi szaknyelvben. Hang-

súlyozza, hogy a jogi nyelvhasználat, a jogi szövegek egyszerűsítése csak jogász és nyelvész együttműködésével lehetséges (TÓTH M. 2023). Számos példát hoz arra, hogyan lehetséges a nehezen értelmezhető jogi szövegeket nyelvi szempontból egyszerűbbé, érthetőbbé tenni (pl. a nominalizáció feloldása, többszörösen bővített mondatok egyszerűsítése, szövegek tagolása, az írásjelhasználat hatása a mondatok jelentésére, a mondatok és szavak többértelműségének kiküszöbölése). Foglalkozik a jogalkalmazás és a jogtudomány magyar nyelvhasználatával is, végül megállapítja, hogy a feladat elsősorban a szakszerűség és a közérthetőség közötti kényes egyensúly fenntartása.

Látjuk, hogy a jogász szakma folyamatosan foglalkozik a magyar nyelvű jogi szövegek érthetőségének kérdésével, ennek ellenére a kifejezetten a jogforrások nyelvezetére vonatkozó részletes szabályozás vagy ajánlás hiányzik.

3.2. A tudományos kétnyelvűség felé: a szaknyelvek státusza. Érdeemes számba venni, miért is merül fel egyáltalán a magyar jogi-közigazgatási szaknyelv kétnyelvűségének kérdése. Bár már két évszázada, hogy a magyar nyelv fokozatosan a tudomány, az oktatás, az igazgatás nyelve, majd az ország hivatalos nyelve lett, de korunkban csak a 2011-ben elfogadott Alaptörvény mondta ki, hogy az ország hivatalos nyelve a magyar (ANDRÁSSY 2017: 74–75). A jogi-közigazgatási tudományos nyelvhasználatra már a 2010-es évek elején is a magyar és angol kétnyelvűség volt jellemző (l. 2. pont). Az azóta eltelt közel másfél évtizedben a magyar szerzők tollából származó angol nyelvű tudományos publikációk száma exponenciálisan megnőtt; ma már nehéz volna összeállítani ezekről egy teljes értékű-összegző bibliográfiát.

A kétnyelvűség másrészt nemcsak a tudományos publikációkban vált mindennapivá, hanem mára a felsőoktatásban is. A magyar nyelvű jogászképzés mellett az ERASMUS együttműködéseknek és a Stipendium Hungaricum Ösztöndíjnak köszönhetően egyre több angol nyelvű órát hirdetnek a jogi karok is az angolul tanuló külföldi diákok számára. Az oktatóktól elvárt, hogy képesek legyenek angol nyelven oktatni és publikálni a kutatási területükön. A PhD-képzésekben ma már vegyesen hirdetnek magyar és angol nyelvű előadásokat és szemináriumokat, a doktori értekezéseket pedig körülbelül fele-fele arányban nyújtják be a doktorjelöltek magyar és angol nyelven. Sem az egyetemeknek, sem a jogi karoknak nincs ugyan expliciten lefektetett terminológiastratégiájuk, de egyértelműen a kétnyelvű (magyar és angol nyelvű) oktatás és publikálás felé tolódtak az elvárások és szokások. Változik az egyetemek stratégiája is, és egyre nagyobb súlyt helyeznek az angol nyelvű nemzetközi képzésekre; bár ezeken külföldi diákok is tanulnak, a hallgatók jelentős része magyar anyanyelvű (erről l. még FÓRIS 2024b). Míg az általános jogászképzés továbbra is magyar nyelven folyik, addig a szakjogászképzések oktatási nyelve változott. Például a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara 2024 őszétől két új angol nyelvű online szakjogi (LL.M.) képzést indít: az LL.M. in Digital Economic Legal Expert és az LL.M. in Energy and Natural Resources Law programokat (Web2), a győri Széchenyi István Egyetem pedig 2024-től indítja az LL.M. in Law and Governance angol nyelvű képzést (Web3). A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán angol nyelvű LL.M. és jogi szakfordító képzések

indulnak, illetve U.S. law courses néven diploma betétlapos képzést biztosítanak angol nyelven, amerikai vendégoktatókkal (Web4). A többi jogi karon is indítanak különböző angol nyelvű órákat és képzéseket, például az ELTE és az SZTE egy-éves angol nyelvű mesterképzéseket indít különféle jogterületeken.

A tudományos nyelvhasználatról több nyelvészeti tanulmány jelent meg (pl. KONTRA 2006; KISS 2009), ezek részben a magyar mint tudományos nyelv szerepével, használati színtereivel, részben az angol nyelv szerepével foglalkoznak a magyar és nemzetközi tudományosságban, publikációkban, tudományometriában; végeredményben több magyar kutató is a tudományos kétnyelvűséget tartja működő és működtethető modellnek (pl. KISS 2009). A hazai gyakorlatot, előnyöket és hátrányokat jól foglalja össze FERENC (2018) nyelvökölógiai szemléletű írása, aki azt is megállapítja, hogy a jelenlegi tudományos teljesítményértékelés és intézményi gyakorlat nem segíti a magyar nyelvű tudományosság fenntartását. KONTRA MIKLÓS több írásában is foglalkozott a magyar és az angol mint tudományos nyelv szerepével és helyzetével; egy legutóbbi írásában (KONTRA 2025) megállapítja, hogy a mai kormány „nyelvpolitikája” gyakorlatilag segíti az angol terjedését Magyarországon, az egyetemeknek és az MTA-nak pedig nincs értelmezhető nyelvpolitikája. Arra is felhívja a figyelmet, hogy különbség van a h o z z á - a d ó kétnyelvűség és a fölcserélő kétnyelvűség között, ő pedig az előbbit javasolja a magyar tudományos nyelvhasználatban. A Magyar Tudományos Akadémia honlapján közzétett dokumentumokból a de facto tudományos kétnyelvűség valósága rajzolódik ki (a de facto és de jure kétnyelvűség közötti különbségről l. BARTHA 1996: 268).

Az MTA 2024 májusában tartott 197. közgyűlése ünnepi nyilatkozatot adott ki a Magyar Tudományos Akadémia magyar nyelvet szolgáló küldetésének megerősítéséről. Ebben azt írják, hogy „Az Akadémia feladatának tekinti a magyar nyelv helyzetének és a tudományosságban betöltött szerepének értékelését, megvitatását és az ebből fakadó teendők ellátását” (Web5). Ugyanakkor az MTA Elnöksége 2023-ban nyilvános vitafórumot indított a köztestület tagjai számára a magyar nyelv szerepéről a tudományosságban. A vitafórum eredményeit összegezték (Web6), és az olvasható ki a dokumentációból, hogy az MTA a magyar és angol kétnyelvű tudományos nyelvhasználatot támogatja, vagyis a tudományos kétnyelvűség mellett foglal állást. E dokumentum főként a magyar nyelv kutatását és digitális támogatását tartja szükségesnek, ugyanakkor az angol nyelvű tudományosság fontossága mellett foglal állást. A vitafórum eredményeként, terminológiastratégiai szempontból előremutató módon javasolják, hogy az Akadémia készítse el a magyar nyelvi stratégiáját és cselekvési programját, és elnöki határozattal léptesse azt életbe.

LÁNCOS (2023) több külföldi és hazai példát hoz a kutatóhelyek és egyetemek explicit és implicit nyelvstratégiájára. Olyan kérdéseket vizsgált, hogy mi a magyar jogtudomány (a tudományos kutatás és közlés) nyelve, hogy milyen célok mentén dől el ez a kérdés, és hogy ki dönt erről. Két kategóriát különböztetett meg: 1. a jogtudományi kutatóintézetek, valamint 2. az egyetemek jogi karai által képviselt nyelvstratégiát. Mindkét esetben megállapította, hogy az intézmények a tudományos kétnyelvűséget (elsősorban magyar és angol) támogatják, viszont

az angol nyelvű publikációkat magasabb pontszámmal honorálják, mint a magyar nyelvűeket. A MAB minősítési rendszerében az egyetemi tanári kinevezésekben elvárt, hogy a jelölt a magyar nyelvű oktatás és kutatás mellett jelentős idegen nyelvű tudományos eredményeket mutasson fel. Vagyis a kutatóhelyek és az egyetemek egyaránt „olyan »vegyes« nyelvstratégiát folytatnak, mellyel egyfelől építeni kívánják a magyar nyelvű jogtudományt és ezzel a tudományos terminológiát, másfelől a nemzetközi tudományos diskurzusba is igyekeznek bekapcsolódni, idegen nyelvű publikációk, előadások, kutatási együttműködések által” (LÁNCOS 2023: 102).

A mai magyarországi gyakorlatban az MTA és az egyetemek elsősorban az angol nyelvű publikációkat preferálják, és a különböző tudományos előmeneteli követelmények között az idegen nyelven közölt eredményeket (elsősorban a publikációkat és a hivatkozásokat) magasabban értékelik. A magyar jogtudomány és a közigazgatástudomány is az angol nyelvű tanulmányok megjelentetésének irányába mozdult el, elsősorban a nemzetközileg jegyzett folyóiratokban történő publikálást ösztönzik. Kérdés, hogy mindez milyen hatással lesz a magyar jogi és közigazgatási szaknyelv használatára, ezen belül a terminológiára.

3.3. A jogi-közigazgatási terminológia kezelése és nyilvános közzététele.

A projekt egyik vizsgálati témája volt a jogi-közigazgatási terminológia állapotának, helyzetének vizsgálata, és annak megvitatása, hogy szükséges és hasznos lehet-e explicit jogi-közigazgatási terminológiastratégia kialakítása (l. még pl. FÓRIS 2023; RIXER 2023).

Álláspontunk szerint az egyik legjelentősebb feladat a jogi szaknyelven belül a kormányzás területeit érintő jogi-közigazgatási terminológiastratégia előkészítése, illetve az egyes tárgykörökben már használatban levő stratégiák és jó gyakorlatok közzététele. Magyarországon a kormányzás mindhárom területét: a törvényhozást, az igazságszolgáltatást és a végrehajtást (közigazgatást) bevonták a kormányzati információk és szolgáltatások online módon történő eljuttatásába interneten vagy más digitális médian keresztül, vagyis az e-kormányzatba. Ezekben a közel két évtizede folyó munkákban fontos szerepe van a terminológiának és a terminológiakezelésnek (MAJZIKNÉ BAUSZ 2008). Az UNESCO terminológiastratégiai irányelvei (Infoterm 2005) szerint a nyelv, ezen belül a terminológia fontos szerepet játszik a tudásalapú társadalom létrehozásában és működtetésében, valamint a digitális szakadék áthidalásában, ami pedig összefügg az információhoz és a tudáshoz való hozzáférés egyenlőtlenségével.

A terminológiastratégia olyan elvek és stratégiák együttese, amelyek alapul szolgálnak egy adott szaknyelv vagy tárgykör terminológiai fejlesztéséhez és szabályozásához (ISO 29383:2020, 3.2.). Ahogy arról az 1. fejezetben már írtunk, az UNESCO-irányelvek (Infoterm 2005) szerint a terminológiastratégia előkészítési fázisában fontos feladat a létező jogszabályok (terminológiai) környezetének felmérése, szűkebb értelemben az információk összegyűjtése a kormányzati keretrendszerben (pl. alkotmányjog, nemzeti irányelvek, rendeletek), illetve érdemes megvizsgálni, hogy a jelenlegi jogi szabályozásban milyen következetlenségeket és ellentmondásokat lehet felfedezni. A közigazgatási szervek adminisztratív feladatokat ellátó intézmények, ennek során az ország hivatalos nyelvét, a magyar

nyelvet használják mind a szakemberek közötti, mind a szakemberek és a laikusok közötti kommunikációban. Emellett azonban az angol nyelv használata is egyre mindennaposabbá válik a hazai közigazgatásban, gondoljunk többek között a kétnyelvű adminisztratív dokumentumok előállításának szükségességére vagy az elektronikus felületeken a kétnyelvű felhasználói felületek fontosságára.

A terminológiastratégia és a terminológiai harmonizáció fontos eszközei a nyilvános terminológiai adatbázisok. A terminológiai adatok rögzítése, kezelése és követhetőségének biztosítása elősegíti a terminológiai harmonizációt, szükség esetén a terminológia megújítását és szabványosítását is (FÓRIS–BÖLCSKEI 2019; Infoterm 2005, 2019). A terminológiai ajánlások és szabványok alapján a terminológia érthetősége mind a szakemberek, mind a laikusok számára úgy biztosítható, ha a bennük szereplő terminusok jelentését és a szakmai fogalmi rendszerben elfoglalt helyét adatbázisban teszik közzé.

A jogi-közigazgatási területen a két legjelentősebb, magyar terminusokat is tároló fordítói terminológiai adatbázis az Európai Unió többnyelvű intézményközi adatbázisa, a IATE (Web7), valamint az Igazságügyi Minisztérium által működtetett magyar és angol nyelvű adatbázis, a Termin (Web8). Ezek a fordítások során keletkezett, illetve létrehozott terminusok tárolására, kezelésére, terjesztésére szolgáló nyilvános adatbázisok. Az európai uniós jogi és adminisztrációs szaknyelv és terminológia az Európai Unió (EU) intézményeinek működtetése során használatos. Az európai uniós jogszabályfordítási munkák Magyarország 2004-es csatlakozását megelőzően az Igazságügyi Minisztériumban (IM) folytak, céljuk az EU működtetése során használatos jogszabályok magyar nyelvre fordítása és a magyar nyelvű ekvivalens terminológia létrehozása, illetve harmonizációja volt. A fordítások során keletkezett magyar nyelvű terminusokat kezdetben az IM által fenntartott Termin (Web8) adatbázisban tették közzé. A EU-csatlakozástól kezdve az EU jogi-igazgatási működtetéséhez kapcsolódó magyar terminusokat az Európai Unió terminológiai adatbázisában, a IATE-ban (Web7) tartják nyilván és kezelik. A Termin adatbázis sem szűnt meg, sőt, új funkciót kapott néhány évvel ezelőtt. Jelenleg a magyar (magyarországi) jogszabályok terminusait tartalmazza magyar és angol nyelveken. Az IM 2017-ben átfogó jogszabályfordítási programot indított el, melynek célja az volt, hogy a magyar jogszabályok angol nyelven is elérhetőek legyenek. A magyar jogszabályok egy részét angol nyelvre fordították, az angol nyelvű jogszabályokat a Nemzeti Jogszabálytárban (Web9), a jogszabályok fordítása során keletkezett terminusokat pedig a Termin adatbázisban tették közzé. A munkákhoz Jogszabályfordítási útmutatót készítettek, amely általános formai, módszertani, helyesírási, tagolási útmutatót tartalmaz (GÁSPÁR–SOMSSICH 2019a, 2019b).

A már idézett terminológiastratégiai ajánlásokban szerepel javaslatként egy magyar nemzeti terminológiai adatbázis létrehozása (FÓRIS–BÖLCSKEI 2019), ennek a tervezési folyamata az ún. „zöld könyv” elkészítésével elindult a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont támogatásával (PRÓSZÉKY főszerk. 2023; a tervezésről l. FÓRIS 2024a). Célszerűnek látszik átgondolni és megtervezni, hogy milyen módon volna lehetséges csatlakozni a magyar nemzeti terminológiai adatbázis munkálataihoz a jogi-közigazgatási terminológia területén. Egy

ilyen jellegű munka magában foglalná különböző jogi-közigazgatási domének magyar terminusainak és terminológiai rendszereinek, a fogalmainak és a fogalmi rendszereinek a leírását, ezek jellemzőinek megadását (pl. jelentésmegadás, definíció segítségével, és a jelentésviszonyok leírása egy adott doménen belül), valamint az angol ekvivalens megadását. Egy ilyen jogi-közigazgatási témájú, fontos doméneket tartalmazó két- vagy többnyelvű terminológiai adatbázis a szövegalkotás, a fordítás és a szövegértés során egyaránt hasznosnak bizonyulna, és a jogi felsőoktatásban is jól lehetne használni. Ha van megfelelő terminológiai adatbázis, akkor számos minőségi probléma – mint például az inkonzisztens terminushasználat – kisebb valószínűséggel fordul elő a szövegek létrehozása és fordítása során, továbbá a laikusok számára is segítség a terminusok jelentésének megértésében. A már elkészült és bizonyos domének terminológiai adatait tartalmazó adatbázisok (IATE, Termin) mellett más domének adatait (terminusok magyar és angol nyelven, fogalomleírások, fogalmi rendszer ábrázolása) összegyűjtő és kezelő nyilvános terminológiai adatbázisokra is szükség volna. Amennyiben elindulnak a nemzeti terminológiai adatbázis munkálatai, és elkészül a működtetésére alkalmas szoftveres keretrendszer és felhasználói felület, a legkézenfekvőbb volna az ehhez történő csatlakozás. Addig is célszerű átgondolni, hogy elsődlegesen milyen célközönség számára készüljön az adatbázis, és milyen speciális adatkategóriákra volna szükség a jogi-közigazgatási területen.

3.4. Terminológiai munka az új jogi-közigazgatási tárgykörökben. A szakszókincs összegyűjtése, az esetlegesen hiányzó terminusokkal történő bővítése, megújítása és kezelése a terminológiamenedzsment területéhez tartozik. A terminológiamenedzsment átfogó, rendszeres munkát kíván, hiányában ad hoc terminológiai munka történhet csak. A jogi-közigazgatási szaknyelv is folyamatosan megújul, gyakran új szakterületek szabályozására van szükség, de olyan is előfordul, hogy politikai okokból változtatnak a korábban már bevett terminológián.

A tudományos-technológiai fejlődés eredményeként számos olyan új tárgykör (domén) jelent meg a jogi területen, amelynek hiányzik a magyar nyelvű terminológiája, vagyis terminológiai hiányt tapasztalunk. Az új fogalmak és megnevezésük többnyire a nemzetközi szakirodalom közvetítésével angol nyelven válnak ismertté és kerülnek be a magyar szaknyelvbe. Az ilyen esetekben gyakori az, hogy a magyar jogászok az angol nyelvből veszik át a terminusokat, amelyek többnyire eredeti angol nyelvű terminusok (vagyis egy vagy több ortográfiai szóból álló lexémák); az átvétel történhet fonetikus átírásban vagy anélkül, vagyis az eredeti angol formában. Különösen azokra a területekre jellemző ez, amelyek szoros kapcsolatban állnak világunk digitális transzformációjával, például az infokommunikációs joggal, az önvezető (autonóm) járművek jogi szabályozásával vagy az e-kereskedelemmel.

A metaforák használata, a kognitív szemantikai szakirodalom alapján, elősegíti a szövegek megértését, és egyre több tanulmány mutatja ki a szaknyelvekben elterjedt metaforahasználatot. SÓLYOM (2023) a kognitív metaforaelméletet alapul véve elemezte Magyarország Alaptörvényének fogalmi metaforáit és azokat a prototipikus forrástartományokat, amelyek megjelennek bennük (a legtipikusabb forrástartomány a MOZGÁS ÉS IRÁNYOK, pl. *előmozdítja együttműködésüket egy-*

mással és Magyarországgal; kizárja e jog gyakorlásából). Megállapította, hogy a metaforák a jogi szaknyelvben is fontos jelentésszervező szerepet töltenek be, és javasolja ezek további vizsgálatát és a tipikus fogalmi metaforák összegyűjtését.

A terminológia bővítésének, illetve megváltoztatásának egyik módja a korábban már létezett szavak, kifejezések visszavezetése a tételes jogba és a jogdogmatikába. Ez a tendencia a 2010–20-as években megerősödött, erre a jellemző tendenciára hozunk néhány konkrét példát: 1. Egy mindvégig létező jogintézmény visszakapja a régi nevét, azt, ami már korábban is létezett egy alapvetően azonos (hasonló) funkciójú intézmény megjelölésére; például *megye* helyett *vármegye* (2022), *kormány megbízott* helyett *főispán* (2022) – ezekben az esetekben csak szócsere történt, a mögöttes intézmény, vagyis maga a fogalom nem változott. 2. Korábban létezett egy jogintézmény, aztán a jogrendszerből kikerült, most pedig oda újra visszakerült; azonban az új jogintézmény tartalma vagy jogrendszerbeli helye részben eltér a korábban hasonló nevű jogintézménytől; például *sommás eljárás* (2016). 3. Korábban létezett jogintézmény, amely aztán a jogrendszerből kikerült, most pedig a jogrendszerbe nagyjából azonos tartalommal visszakerült; például *kártalanító kezesség, építményi jog, percezúra* (2013). 4. Korábban létezett, de sokáig a dogmatika által sem igazán használt terminus visszakerül a dogmatikába, a napi használatba; például *magánjogi hatalmasság, osztott perszerkezet, bírlalat*. 5. Korábban létezett, de sokáig a dogmatika által sem igazán használt terminus újra megjelenik a jogrendszerben és a dogmatikában is; például *szállomány* (2024).

4. Összegzés, javaslatok. A tanulmányban áttekintettük és összefoglaltuk azokat a jellemzőket és változásokat, amelyek a jogi-közigazgatási területen az utóbbi másfél évtizedben történtek, és egyúttal hatással vannak e szakterület szaknyelvhasználatára, illetve a szakterület terminológiájára. A magyar közigazgatás átalakításával kapcsolatos vizsgálatok közül ismertettük azokat a jellemzőket, amelyek a magyar szerzők publikációinak nyelv választását elemezték. Analizáltuk a jogi-közigazgatási szaknyelv státuszát és szerepét a tudomány és a felsőoktatás nyelveként. Mivel a szakirodalomból és a felsőoktatásban bekövetkezett változásokból egyértelműen látszik a tudományos közösség nyelvhasználatának fokozatos kétnyelvűvé válása (magyar és angol kétnyelvűség), nemcsak a magyar nyelvű, hanem a magyarországi angol nyelvű tudományos szaknyelvvél történő foglalkozás szükségességére is rámutattunk.

Ezután rámutattunk, hogy terminológiastratégiai szempontból hogyan érdemes kezelni és hozzáférhetővé tenni a jogi-közigazgatási szaknyelv terminológiáját. A terminológiával kapcsolatosan megállapítottuk, hogy nemcsak a jogi-közigazgatási terület magyar terminusait és fogalomrendszerét, hanem az angol nyelvű ekvivalenseket is rögzíteni kell, amire a legalkalmasabb eszköz a terminológiai adatbázis. Amennyiben elindulnak a nemzeti terminológiai adatbázis munkálatai, és elkészül a működtetésére alkalmas keretrendszer, célszerű volna a jogi-közigazgatási terminológiastratégiai munkákkal is csatlakozni ehhez. Majd néhány példát mutattunk be a jogi-közigazgatási terminológia bővítésének, megváltoztatásának gyakorlatából.

Végül kiemeljük, hogy célszerű volna nyelvstratégiai dokumentumok elkészítése egyetemi szinten, ennek hiányában az egyetemek jogi és igazgatási karainak szintjén. Ezt nemcsak az idegen nyelvű képzések számának növelése indokolja, hanem valamennyi képzéssel kapcsolatban növelheti a nyelvi tudatosságot, ráirányíthatja a figyelmet a magyar nyelvű terminológia fenntartásának és kezelésének jelentőségére, a kétnyelvű tudományos nyelvhasználat terminológiai támogatásának szükségességére és ennek tudatosítására; a fölcserélő kétnyelvűség helyett a hozzáadó kétnyelvűség felé történő elmozdulás fontosságára. Ilyen dokumentumok készítése továbbá ráirányíthatja a figyelmet a magyar szaknyelvek és a tudományos kétnyelvűség önálló kutatási tárgyként játszott szerepére.

Kulcsszók: jogi-közigazgatási szaknyelv, terminológiastratégia, terminológiai adatbázis, magyar–angol kétnyelvűség, tudományos nyelv.

Hivatkozott irodalom

- ANDRÁSSY GYÖRGY 2017. A magyar nyelv és a magyar nyelvközösség jogi helyzete. In: TOLCSVAI NAGY GÁBOR szerk., *A magyar nyelv jelene és jövője*. Gondolat, Budapest. 64–90.
- BARTHA CSILLA 1996. A társadalmi kétnyelvűség típusai és főbb vizsgálati kérdései. *Magyar Nyelvőr* 120: 263–282.
- DRINÓCZI TÍMEA 2010. *Minőségi jogalkotás és adminisztratív terhek csökkentése Európában*. HVG ORAC, Budapest.
- DRINÓCZI, TÍMEA 2015. Concept of quality in legislation – revisited. Matter of perspective and a general overview. *Statute Law Review* 36: 211–227. <https://doi.org/10.1093/slr/hmv008>
- FERENC VIKTÓRIA 2018. A magyar tudományos nyelv nyelvökológiai megközelítésből. *Magyar Tudomány* 179: 360–373. <https://doi.org/10.1556/2065.179.2018.3.6>
- FÓRIS ÁGOTA 2023. A terminológiastratégia szempontjai a jogi-közigazgatási területen. *Glossa Juridica* 10/3: 35–64. <https://doi.org/10.55194/GJ.2023.3.2>
- FÓRIS ÁGOTA 2024a. A magyar terminológiastratégia megvalósításának perspektívái. *Hungarológiai Évkönyv* 25: 78–86.
- FÓRIS ÁGOTA 2024b. A felsőoktatás és a tudomány nemzetköziesedésének hatása a magyar anyanyelvű oktatásra és terminológiára. *Anyanyelv-pedagógia* 17/4: 1–15. <https://doi.org/10.21030/anyp.2024.4.1>
- FÓRIS ÁGOTA – BÖLCSKEI ANDREA 2019. Ajánlások a magyar terminológiastratégiához. In: FÓRIS ÁGOTA – BÖLCSKEI ANDREA szerk., *Terminológiastratégiai kihívások a magyar nyelvterületen*. L'Harmattan – OFFI Zrt., Budapest. 140–164.
- GÁSPÁR ENDRE – SOMSSICH RÉKA 2019a. A magyar jog fordítva. Az Igazságügyi Minisztérium átfogó fordítási projektje a magyar joganyag angol nyelvű elérhetőségének biztosítására. *Fontes Iuris. Az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata* 1: 55–60.
- GÁSPÁR ENDRE – SOMSSICH RÉKA 2019b. Nemzeti jog nemzetközi térben, avagy terminológiai és stilisztikai dilemmák a magyar joganyag angol nyelvre fordítása során.

- In: SZOTÁK SZILVIA szerk., *Diszciplínák találkozása. Nyelvi közvetítés a XXI. században*. OFFI Zrt., Budapest. 28–41.
- GUSTAFSSON, MAGNUS – JENNIFER VALCKE 2021. Multiple Dimensions of English-Medium Education. Striving to Initiate Change, Sustainability, and Quality in Higher Education in Sweden. In: WILKINSON, ROBERT – GABRIËLS, RENÉ eds., *The Englishization of Higher Education in Europe*. Amsterdam University Press, Amsterdam. 215–236. <https://doi.org/10.2307/j.ctv21ptzkn.13>
- Infoterm 2005 = *Guidelines for Terminology Policies. Formulating and implementing terminology policy in language communities*. UNESCO, Paris, 2015.
- Infoterm 2019 = Terminológiapolitikai irányelvek. A terminológiapolitika kialakítása és megvalósítása különböző nyelvközösségekben. (Ford. SOMOGYI ZOLTÁN.) In: FÓRIS ÁGOTA – BÖLCSKEI ANDREA szerk., *Terminológiastratégiai kihívások a magyar nyelvterületen*. L'Harmattan – OFFI Zrt., Budapest, 2019: 167–218.
- ISO 29383:2020 = *Terminology policies – Development and implementation*. <https://www.iso.org/standard/71971.html> (2024. 04. 25.)
- KISS JENŐ 2009. A tudományos nyelvek, az anyanyelv és az értelmiségi elit. *Magyar Tudomány* 170: 67–74.
- KONTRA MIKLÓS 2006. Magyar nyelvtudomány, társadalmi felelősség, politika. *Alkalmazott Nyelvtudomány* 6: 177–185.
- KONTRA MIKLÓS 2025. Az angol nyelv a mai Magyarországon. In: BODÓ CSANÁD – SZABÓ GERGELY szerk., *A szociolingvisztikai kutatás társadalmi hatásai*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 287–299. <https://doi.org/10.21862/Szociolingvisztika/2024/8122.287>
- KURTÁN ZSUZSA 2022. Szétágazási folyamatok és összehangolási törekvések a magyar jogi szaknyelv fejlesztésében. *Magyar Jogi Nyelv* 2022/2: 29–39.
- LÁNCOS PETRA LEA 2023. Mi legyen a (magyar) jogtudomány nyelve? *Glossa Iuridica* 10: 93–103. <https://doi.org/10.55194/GI.2023.3.5>
- MAJZIKNÉ BAUSZ ÁGOTA 2008. Az e-kormányzat, e-közigazgatás problémái és terminológiai vonatkozásai Magyarországon. *Magyar Terminológia* 1: 59–76. <https://doi.org/10.1556/mterm.1.2008.1.5>
- PAULSRUD, BETHANNE – CUNNINGHAM, UNA 2024. Parallelingualism, translanguaging, and English-medium instruction in nordic higher education. In: PETERSON, ELIZABETH – BEERS FÄGERSTEN, KRISTY eds., *English in the Nordic Countries. Connections, Tensions, and Everyday Realities*. Routledge, New York. 127–147. <https://doi.org/10.4324/9781003272687-9>
- PATYI, ANDRÁS – RIXER, ÁDÁM eds., 2014. *Hungarian Public Administration and Administrative Law*. Schenk Verlag, Passau.
- PHILLIPSON, ROBERT 2003. *English-Only Europe? Challenging Language Policy*. Routledge, London. <https://doi.org/10.4324/9780203696989>
- PRÓSZÉKY GÁBOR főszerk. – FÓRIS ÁGOTA – B. PAPP ESZTER – BÖLCSKEI ANDREA – LIPP VERONIKA szerk. 2023. *A magyar terminológiastratégia kialakítása. Zöld könyv*. Nyelvtudományi Kutatóközpont, Budapest. <https://doi.org/10.18135/term.2023>
- RIXER ÁDÁM 2013. A magyar közigazgatás idegen nyelvű irodalmának egyes jellegzetességei az elmúlt negyedszáz esztendőben. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás* 3/3: 4–22.

- RIXER ÁDÁM 2023. Szükség van-e Magyarországon jogi-igazgatási szaknyelvújításra? Gondolatok egy kutatás margójára. *Glossa Iuridica* 10: 93–103. <https://doi.org/10.55194/GI.2023.3.1>
- SOLAN, LAWRENCE M. – TIERSMA, PETER M. eds. 2021. *The Oxford Handbook of Language and Law*. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199572120.001.0001>
- SÓLYOM RÉKA 2023. Magyarország Alaptörvényének metaforikus terminusai – kognitív nyelvészeti elemzés. *Glossa Iuridica* 10: 65–78. <https://doi.org/10.55194/GI.2023.3.3>
- Swedish Language Act 2009 = *Språklag. Svensk författningssamling*. Kulturdepartementet, Stockholm. <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2009:600> [svédül], <https://www.government.se/contentassets/16ba706f40854a87b910941caf3891d1/language-act-in-english.pdf> [angolul]
- SZABÓ MIKLÓS 2023. Természetes/mesterséges jogi nyelv. *Glossa Iuridica* 10: 167–176. <https://doi.org/10.55194/GI.2023.3.9>
- SZAMEL KATALIN – BALÁZS ISTVÁN – GAJDUSCHEK GYÖRGY – KOI GYULA szerk. 2012. *Az Európai Unió tagállamainak közigazgatása*. Complex Kiadó, Budapest. <https://doi.org/10.55413/9789632956121>
- TÓTH JUDIT 2023. A közérthetőség kutathatósága és a jogi nyelv reformja? *Glossa Iuridica* 10: 153–165. <https://doi.org/10.55194/GI.2023.3.8>
- TÓTH MIHÁLY 2023. Noteszlapok a jogi nyelvünk állapotáról szóló vitához. *Glossa Iuridica* 10: 197–214. <https://doi.org/10.55194/GI.2023.3.11>
- Web1 = Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program. https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/gal_1_1modul.pdf (2024. 07. 07.)
- Web2 = KRE ÁJK, Angol nyelvű képzések. <https://ajk.kre.hu/index.php/oktatas/kepzesi-formak/angol-nyelv-kepzesek.html> (2024. 07. 07.)
- Web3 = LLm in Law and Governance. <https://admissions.sze.hu/llm-in-law-and-governance> (2024. 07. 07.)
- Web4 = PPKE JÁK. <https://jak.ppke.hu> (2024. 07. 07.)
- Web5 = Az Akadémia ünnepi nyilatkozata magyar nyelvet szolgáló küldetésének megerősítéséről. [A 197. közgyűlés ünnepi nyilatkozata a Magyar Tudományos Akadémia magyar nyelvet szolgáló küldetésének megerősítéséről.] 2024. május 8. <https://mta.hu/kozgyules2024/az-akademia-unnepi-nyilatkozata-magyar-nyelvet-szolgalo-kuldetesenek-megerositeserol-113681> (2024. 06. 12.)
- Web6 = A Magyar Tudományos Akadémia és a magyar nyelv. https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2024/197_KGY_magyar_nyelv_vedelme_javaslatok.pdf (2024. 06. 12.)
- Web7 = IATE (Interactive Terminology for Europe). <https://iate.europa.eu> (2024. 07. 07.)
- Web8 = Termin. <https://termin.im.gov.hu> (2024. 07. 07.)
- Web9 = Nemzeti Jogszabálytár. <https://njt.hu> (2024. 07. 07.)

Bilingualism in publications

On the way to a terminology strategy for legal and administrative language in Hungary

The study aims to review and summarize changes and trends in the field of law and administration that have an impact on the terminology and the language of the field, and to assess the state of the art on legal and administrative language and its characteristics. It addresses academic and technical language and the needs of lay language users, as well. An important principle of terminological work is that terminology is inseparable from professional information, so it is essential that linguists and professionals work together, and that terminological analyses are based on the professional conceptual system. The study presents the current status of legal and administrative language, the most important pieces of information about the corpus, and the main terminological issues. It is evident that in the past fifteen years the language use of academic publications in Hungary has become bilingual, Hungarian and English. Consequently, it is essential to record Hungarian terminology and conceptual systems in both Hungarian and English within the field of law and public administration. A terminology database is the most suitable tool for this purpose. Once the work on a Hungarian national terminology database is underway and a framework for its operation is established, it would be appropriate to join it.

Keywords: legal and administrative language, terminology strategy, terminology database, Hungarian-English bilingualism, language of science.

FÓRIS ÁGOTA – RIXER ÁDÁM
Károli Gáspár Református Egyetem